

Sygn. akt: III AUa 824/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Iwona Szybka

Sędziowie: SSA Jolanta Wolska

SSO del. Beata Michalska (spr.)

Protokolant: sekr. sądowy Przemysław Trębacz

po rozpoznaniu w dniu 7 listopada 2013 r. w Łodzi

sprawy **E. M.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.**

o podjęcie wypłaty emerytury,

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 4 kwietnia 2013 r., sygn. akt: V U 47/13;

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 824/13

UZASADNIENIE

W dniu 14 stycznia 2013r. wnioskodawczyni E. M. wniosła o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z 14 grudnia 2011r., w sprawie VU 1076/11, i zmianę tego wyroku oraz decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. M.. z 13 października 2011r. poprzez podjęcie wypłaty emerytury od 1 października 2011r. wraz z należnymi odsetkami. Jako podstawę prawną wznowienia skarżąca powołała art. 401¹ k.p.c. oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r. w sprawie K 2/12. Na rozprawie 4 kwietnia 2013r. wnioskodawczyni wniosła o wypłatę emerytury za okres od 1 października 2011r. do 21 listopada 2012r. Jednocześnie wycofała żądanie wypłaty odsetek, na co wyraził zgodę organ rentowy.

Organ rentowy wnosił o oddalenie skargi o wznowienie postępowania.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wyrokiem z 4 kwietnia 2013r., w sprawie VU 47/13, zmienił wyrok Sądu Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim z 14 grudnia 2011r. w sprawie VU 1076/11 i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że podjął wypłatę emerytury należnej E. M. od 1 października 2011r. do 21 listopada 2012r. (pkt 1 wyroku) oraz umorzył postępowanie w przedmiocie odsetek (pkt 2).

Powyższe orzeczenie zostało wydane w oparciu o następujące ustalenia faktyczne i prawne:

E. M., ur. (...), nabyła prawo do emerytury decyzją z 2 czerwca 2009r., począwszy od dnia 1 maja 2009r. Skarżąca pozostawała w zatrudnieniu w (...)z/s w B.. Jak ustalił Sąd I instancji, decyzją z 13 października 2011r. ZUS zawiesił wnioskodawczyni prawo do emerytury od 1 października 2011r. z powodu kontynuowania zatrudnienia. Wyrokiem z 14 grudnia 2011r., wydanym w sprawie VU 1076/11, Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim oddalił odwołanie wnioskodawczyni od powyższej decyzji. Od wyroku strony nie wniosły apelacji, uprawomocnił się z dniem 29 stycznia 2012 roku. Decyzją z 28 stycznia 2013r. ZUS podjął wypłatę emerytury na rzecz wnioskodawczyni od 22 listopada 2012r.

W ocenie Sądu I instancji, skarga o wznowienie postępowania była zasadna i prowadziła do zmiany zaskarżonego wyroku oraz uwzględnienia odwołania. W uzasadnieniu swojego stanowiska Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności przedstawił rys historyczny zagadnienia będącego przedmiotem sporu. Wyjaśnił, że od 1 stycznia 1999r., tj. od wejścia w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) do 30 czerwca 2000r. do realizacji nabytego prawa do emerytury wystarczyło osiągnięcie wieku emerytalnego. Od 1 lipca 2000r. do 7 stycznia 2009r. treścią ryzyka było zaprzestanie pracy, a od 8 stycznia 2009r. do 31 grudnia 2010r. ponownie do realizacji prawa wystarczyło osiągnięcie wieku emerytalnego. Od 1 stycznia 2011r. stan prawny uległ po raz kolejny zmianie. Do powołanej wyżej ustawy emerytalnej został dodany – przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726) - art. 103a, który stanowił, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Zgodnie z art. 28 powołanej wyżej ustawy z 16 grudnia 2010r., do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, tj. przed 1 stycznia 2011r. przepis art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS stosuje się, począwszy od 1 października 2011r. Organ rentowy, który wydał będącą w sporze decyzję z dnia 13 października 2011r. o wstrzymaniu wypłaty emerytury od 1 października 2011r. zastosował wobec skarżącej obowiązujący wówczas przepis art. 103a ustawy emerytalnej, którym był związany. Jak stwierdził Sąd I instancji, organ rentowy nie jest uprawniony do badania zgodności przepisów prawa z Konstytucją. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 14 grudnia 2011 roku w sprawie VU 1076/11 uznał, że zaskarżona decyzja odpowiada prawu.

Stan prawny uległ istotnej zmianie po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r., sygn. akt K 2/12 (Dz. U. 2012/1285). Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 cyt. ustawy z 16 grudnia 2010r. w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy zmieniającej, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W ocenie Sądu Okręgowego, wyrok ten ma zastosowanie do skarżącej, tj. wyłącza możliwość zastosowania wobec niej art. 103a ustawy emerytalnej, gdyż nabyła ona prawo do emerytury od 1 maja 2009r. Skarżąca mieści się więc w kategorii podmiotów, które nabyły i zrealizowały prawo do emerytury po 8 stycznia 2009r. a przed 31 grudnia 2010r., tj. w okresie, gdy prawo nie wymagało rozwiązania stosunku pracy do wypłaty emerytury. Skutkuje to koniecznością podjęcia wypłaty zawieszony emerytury od dnia jej wstrzymania, tj. od 1 października 2011r. Z tych względów, Sąd Okręgowy na podstawie art. 412 § 2 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. uwzględnił skargę o wznowienie postępowania i podjął wypłatę emerytury na rzecz wnioskodawczyni za okres od 1 października 2011r. do 21 listopada 2012r. Wobec cofnięcia żądania odsetek od wypłaconego świadczenia, postępowanie w tym zakresie podlegało umorzeniu na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. Sąd ocenił oświadczenie wnioskodawczyni w przedmiocie cofnięcia tego żądania według kryteriów zgodności z prawem, zasadami współżycia społecznego oraz tego czy nie zmierza ono do obejścia prawa (art. 203 § 4 k.p.c.) i nie narusza słusznego interesu ubezpieczonego (art. 469 k.p.c). Zdaniem Sądu dokonana przez wnioskodawczynię czynność procesowa jest prawnie dopuszczalna i nie narusza wskazanych wyżej przepisów.

Apelację od wyroku w terminie złożył organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości. Wyrokowi zarzucił naruszenie prawa, a w szczególności art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 412 § 2 k.p.c. poprzez

błędne podjęcie wypłaty emerytury E. M. od dnia 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r. podczas, gdy wnioskodawczyni nie ma prawa do wypłaty świadczenia za ten okres. W uzasadnieniu apelacji wywodził, że podstawą wydania spornej decyzji był art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 13 listopada 2012 r., w sprawie sygn. Akt K 2/12, orzekł, że art. 28 ustawy z 6 grudnia 2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Wyrok ten został ogłoszony w dniu 22 listopada 2012 r. w Dzienniku Ustaw pod poz. 1285 i w zw. z tym wnioskodawczyni ma prawo do wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 r. Nie ma natomiast podstaw prawnych do wypłaty świadczenia za okres wsteczny od 1 października 2011r. do 21 listopada 2012r, ponieważ pozostaje to w sprzeczności z treścią art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Powołany przepis stanowi, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, zgodnie z art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Trybunał Konstytucyjny w sprawie sygn. akt K 2/12 nie wskazał innego terminu utraty mocy obowiązującej, co oznacza, że wnioskodawczyni nie ma prawa do wyrównania emerytury za okres od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012r., a jedynie - do wypłaty emerytury od 22 listopada 2012 r. na bieżąco. W konkluzji swojego stanowiska organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego nie zasługuje na uwzględnienie, a przedstawione w niej argumenty stanowią wyłącznie polemikę z prawidłowymi ustaleniami i rozważaniami prawnymi Sądu I instancji.

W myśl art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. Przepis ten stanowi realizację reguły zawartej w powołanym przez apelującego art. 190 ust. 4 Konstytucji na gruncie postępowania cywilnego. Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012r. w sprawie K 2/12 uzasadnia wznowienie postępowania w niniejszej sprawie, ponieważ zaskarżony wyrok z 14 grudnia 2011r. został oparty na przepisach uznanych za sprzeczne z Konstytucją.

Sąd Apelacyjny w całości podziela rozważania prawne Sądu I instancji dotyczące wprowadzenia art.103a ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W pierwszej kolejności ustawą z 21 stycznia 2000 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z FUS (Dz. U. Nr 9, poz. 118) ustawodawca dodał do art. 103 ustawy - ust. 2a, wprowadzając obowiązek uprzedniego rozwiązania stosunku pracy w celu realizacji prawa do emerytury. Od 1 lipca 2000 r., tj. od daty wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło zostać zrealizowane - zostało zawieszona. Wskazany art. 103 ust. 2a został uchylony mocą art. 37 pkt 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507). Od 8 stycznia 2009 r. treścią ryzyka emerytalnego ponownie było osiągnięcie odpowiedniego wieku. Ten stan prawny obowiązywał do 31 grudnia 2010 r.

Od 1 stycznia 2011 r. obowiązuje art. 103a, dodany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS na podstawie art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707), znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz którego praca była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury.

Art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS objął wszystkich emerytów, czyli zarówno tych, którzy prawo do emerytury uzyskali od momentu jego wejścia w życie oraz tych, którzy przeszli na emeryturę wcześniej. Ci emeryci,

którzy nabyli prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. mogli ją pobierać bez rozwiązania umowy o pracę jeszcze przez 9 miesięcy od daty wejścia w życie zmiany, czyli do 30 września 2011 r. Jeżeli do tego momentu stosunek pracy nie ustał, wypłata emerytury została przez ZUS wstrzymana, poczynając od 1 października 2011 r. Podkreślić należy, że art. 103a, uniemożliwiając realizację prawa do emerytury do czasu rozwiązania stosunku pracy, konstruuje treść ryzyka emerytalnego jako prawo do odejścia z rynku pracy i uzyskania świadczenia emerytalnego. Ryzyko emerytalne w tym znaczeniu to zdarzenie prawne uzasadniające realizację prawa do emerytury.

Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z 13 listopada 2012 r. stwierdził, że określenie treści ryzyka emerytalnego przez ustawodawcę jest dla adresatów takiej regulacji informacją, jakie warunki muszą spełnić, żeby zrealizować swoje prawo do świadczenia emerytalnego. W tym kontekście, jeśli ubezpieczony już raz te warunki skutecznie spełnił, tj. osiągnął wiek emerytalny i odpowiedni staż pracy w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., to niedopuszczalne jest - z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, nakazanie mu zastosowania się do nowej treści ryzyka, czyli nakazanie mu ponownego zrealizowania już raz skutecznie zrealizowanego prawa do emerytury.

Skutkiem omawianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest utrata mocy art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 r. z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Co do zasady apelujący nie kwestionował ustalonej przez Sąd Okręgowy okoliczności, że treść powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego ma zastosowanie w niniejszej sprawie. Wywodził natomiast w oparciu o art. 190 ust. 3 i 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, że prawo do wypłaty emerytury powstało najwcześniej od daty ogłoszenia wyroku, tj. od 22 listopada 2012 r. Zaprezentowane wyżej stanowisko organu rentowego jest sprzeczne z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

Powołany przez apelującego art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przewiduje, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, stanowi podstawę do wznowienia postępowania. W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2013 r., II UK 330/12 podkreślono, że skoro uznane za niezgodne z Konstytucją przepisy prawa naruszały ustawę zasadniczą już od dnia ich wejścia w życie (ex tunc), nie mogą być legalną podstawą orzekania przez sądy powszechne i Sąd Najwyższy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 7 marca 2013 r., I UK 519/12, wyrok Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2013 r., I UK 593/12).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że skarżąca E. M., która nabyła prawo do emerytury od 1 maja 2009 r. mieści się w kręgu osób, w stosunku do których Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy emerytalnej, dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. W rezultacie Sąd I instancji prawidłowo uznał, że w jej przypadku zaistniała podstawa do wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem w oparciu o powołany wyżej wyrok Trybunału Konstytucyjnego. Skutkiem wznowienia była zmiana zaskarżonego wyroku oraz decyzji ZUS na podstawie art. 412§2 k.p.c. w zw. z art. 477¹⁴§ 2 k.p.c. i podjęcie wypłaty emerytury za sporny okres. Organ rentowy zaskarżył wyrok w całości, aczkolwiek zarzuty apelacji nie odnosiły się do pkt 2 wyroku, dlatego tylko na marginesie należy zauważyć, że Sąd Okręgowy prawidłowo umorzył postępowanie w zakresie odsetek wobec cofnięcia żądania w tej części z powołaniem się na treść art. 355§ 1 k.p.c.

Mając na względzie, że zaskarżony wyrok odpowiada prawu i oparty został na niewadliwych ustaleniach faktycznych, a wywiedziona przez organ rentowy apelacja nie zawierała uzasadnionych zarzutów, na podstawie art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.